

Amélie Nothomb

Pétronille

Traducere din franceză de
Claudiu Constantinescu

TREI

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactare:
Carmen Botoșaru

Design copertă: Faber Studio
Foto copertă: Unsplash / © Toni Cuenca

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Mihaela Gavriloiu

Corectură:
Jeni Ursu
Irina Mușătoiu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NOTHOMB, AMÉLIE

Pétronille / Amélie Nothomb; trad. din franceză de Claudiu
Constantinescu. – București: Editura Trei, 2021

ISBN 978-606-40-0698-1

I. Constantinescu, Claudiu (trad.)
821.133.1

Titlul original: Pétronille
Autor: Amélie Nothomb

Copyright © Éditions Albin Michel, 2014

Copyright © Editura Trei, 2021
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-0698-1

Beția nu se improvizează. Ea ține de artă, care înseamnă talent și perseverență. Băutul la întâmplare nu duce nicăieri.

Dacă prima matoleală e atât de adesea miraculoasă, asta-i numai datorită celebrului noroc al începătorului: nu se va repeta, n-are cum.

Ani în șir, am băut ca tot omul, pe la petreceri, chestii mai tari sau mai slabe, în speranța de a atinge acel grad de pileală care să-mi facă existența acceptabilă: mahmureala a fost principalul meu rezultat. N-am încetat totuși niciodată să bănuiesc că existau și lucruri mai bune de câștigat din aceste încercări.

Până la urmă, temperamentul meu experimental s-a impus. După modelul șamanilor amazonieni, care-și aplică diete nemiloase înainte de a molfăi o plantă necunoscută pentru a-i descoperi puterile, am recurs la cea mai veche tehnică de investigare din lume: postul.

Asceza e o modalitate instinctivă de a crea în interiorul tău vidul indispensabil unei descoperiri științifice.

Nimic nu mă întristează mai mult decât oamenii ăia care, atunci când trebuie să guste un vin de soi, cer și „ceva de ronțait“: asta-i o insultă la adresa mâncării și, încă mai abitir, la adresa băuturii. „Altfel, mă ia de cap“, gângăvesc ei, dând și mai tare cu bâta-n baltă. Îmi vine să le spun că poate ar fi bine să nu se mai uite după fete frumoase, fiindcă riscă să le cam placă de ele.

A bea vrând să eviți beția e la fel de dezonorant ca a asculta muzică sacră ferindu-te de sentimentul sublimului.

Prin urmare, am postit. Și după post, am luat o Veuve Clicquot. Ideea era să încep cu o șampanie bună, iar Veuve Clicquot nu era deloc rea.

De ce șampanie? Pentru că amețeala pe care ți-o dă nu seamănă cu nicio altă amețală. Fiecare tip de alcool are o forță de impact specifică; șampania e una dintre puținele băuturi care nu stârnește metafore grosiere. Ea îți înalță sufletul spre ceea ce trebuie să fi fost condiția gentilomului în vremurile când acest frumos cuvânt avea un sens. Te face grațios, ușor și profund deopotrivă, dezinteresat, exaltă iubirea și conferă eleganță pierderii acesteia. Din aceste

motive, mă gândisem că un asemenea elixir îți putea aduce beneficii încă și mai mari.

De la prima înghițitură, mi-a fost clar că aveam dreptate: niciodată șampania nu fusese atât de încântătoare. Cele treizeci și șase de ore de post îmi ascuțiseră papilele gustative, care decelau acum cele mai subtile arome din tot acel aliaj și tresăreau cu o voluptate nouă, inițial a virtuozității, apoi a strălucirii, iar în cele din urmă a extazului.

Am băut în continuare cu destul curaj și, pe măsură ce sticla se golea, am simțit că experiența își schimba natura: starea pe care o atingeam semăna mai puțin a beției și mai mult cu ceea ce, în pretențiosul limbaj științific de astăzi, se numește „acutizare a conștiinței“. Un șaman ar fi calificat aceasta drept transă, un toxicoman ar fi vorbit de viziuni. Am început, în orice caz, să am vedenii.

Era șase și jumătate seara, în jurul meu era tot mai puțină lumină. M-am uitat înspre cotlonul cel mai întunecat, iar acolo am văzut și auzit niște bijuterii. Sclipirile lor aveau un zornăit de pietre prețioase, de aur și argint. Și se mișcau cu niște undiri șerpești, dar nu în căutarea unor gături, încheieturi sau degete pe care ar fi trebuit să le împodobească, ci fiindu-și suficiente sieși și proclamându-și absolutul propriului lux. Pe măsură ce se apropiau de locul

unde mă aflam, le simțeam tot mai bine răceala de metal. Iar în mine stătea să se declanșeze un orgasm al zăpezii: aș fi dat orice să-mi pot afunda fața în comoara aceea înghețată. Momentul cel mai șocant a fost cel în care mâna mea a simțit de-adevăratelea greutatea unei geme în căușul palmei.

Strigătul pe care l-am scos a risipit halucinația. Am mai băut o cupă și am înțeles că băutura provoca niște vedenii înrudite cu aspectul ei: aurul lichidului se transformase în lanțuri și brățări, iar bulele de gaz în nestemate. Răcelii argintului îi corespundea temperatura ca de gheață a fiecărei guri înghițite.

Etapa următoare a fost gânditul, în măsura în care poate fi numită astfel avalanșa de idei care mi-au invadat creierul. La polul opus meditației adânci, care-ți poate năclăi mintea, aceasta a început să țopăie, să zbârnăie, să-mi arunce tot felul de chestii ușurele, de parcă ar fi încercat să mă seducă. Purtarea ei era atât de diferită, încât m-a făcut să și râd. Eu mă obișnuisem să nu primesc decât cărțeli din partea ei, ca de la un chiriaș indignat de proasta calitate a locuinței.

Faptul că, brusc, îmi eram o companie atât de agreabilă mi-a deschis noi orizonturi. Mi-ar fi plăcut să fiu o companie la fel de agreabilă și pentru altcineva. Dar pentru cine?

Mi-am trecut în revistă cunoștințele, printre care se numărau și persoane simpatice. N-am reperat niciuna care să-mi convină. Aveam nevoie de cineva dispus să se plieze pe acest stil de asceză și să bea cu o pasiune pe măsură. Nu-mi permiteam să cred că divagațiile mele ar fi putut distra un practicant al cumpătării.

Între timp, golisem sticla și eram beată lemn. M-am ridicat și am încercat să merg: picioarele mele se minunau că dansul acela, atât de complicat în mod normal, cerea atât de puțin efort. M-am împleticit până la pat, iar acolo m-am prăbușit.

Deposdarea aceea era un deliciu. Am dedus că spiritul șampaniei îmi aproba conduita: îl întâmpinasem ca pe un oaspete de seamă, îl promisem în mine cu o extremă deferență, iar el mă răsplătea cu binefacerile lui prodigioase; totul, până la acel naufragiu final, era o favoare divină. Dacă Ulise ar fi făcut nobila imprudență de a nu se lega de catarg, m-ar fi urmat acolo unde mă ducea puterea ultimă a băuturii, s-ar fi scufundat cu mine în adâncul mării, legănat de cântecul blond al sirenelor.

Nu știu cât am stat în acele abisuri, într-un stadiu intermediar între somn și moarte. Mă așteptam la o trezire comatoasă. Mă înșelam. La ieșirea din acea imersiune, am descoperit o voluptate și mai aparte: învelită parcă în vată

de zahăr, simţeam cele mai mici detalii ale confortului care mă înconjura. Contactul hainelor cu pielea mă făcea să tresar, perceperea patului care-mi găzduia slăbiciunea îmi inducea până în măduva oaselor o senzaţie de iubire şi de înţelegere. Minte mi se marina într-o baie de fugă de idei, în sens etimologic, căci o idee este, în înţelesul ei iniţial, ceva ce vezi.

Vedeam, aşadar, că eram ca Ulise după naufragiu, eşuat pe o plajă nemaivăzută, iar înaintea de a pune la cale un plan, savuram mirarea de a fi supravieţuit, de a avea toate mădularele intacte şi o minte nu cu mult mai dusă ca înaintea, şi de a mă afla pe partea solidă a planetei. Apartamentul meu parizian devenea un tărâm necunoscut, iar eu rezistam nevoii imperioase de a merge la toaletă, încercând să-mi imaginez cât mai mult timp misterioasa populaţie pe care cu siguranţă aveam s-o întâlnesc acolo.

Dacă stau să mă gândesc, asta era singura imperfecţiune a stării mele: faptul că aş fi vrut s-o pot împărtăşi cu cineva. Nausica sau Ciclopul mi-ar fi prins numai bine. Iubirea sau prietenia ar fi nişte cutii de rezonanţă ideale pentru o aşa beatitudine.

„Îmi trebuie un tovarăş sau o tovarăşă de pahar“, mi-am zis în sinea mea. Am trecut în revistă lumea pe care o cunoşteam la Paris, unde abia ce mă stabilisem. Lista scurtă a

relațiilor mele conținea fie persoane foarte simpatice, dar care nu beau șampanie, fie băutori înveterați de șampanie care nu-mi erau deloc simpatici.

Am reușit în cele din urmă să mă duc la toaletă. Când m-am întors, m-am uitat la sărăcăcioasa prveliște a Parisului care mi se oferea de la fereastră: pietoni pășind prin tenebrele străzii. „Ăștia-s parizieni“, m-am gândit eu, ca o veritabilă specialistă în etimologii. „Mi se pare imposibil ca printre atâția oameni să nu pot găsi alesul sau aleasa. În Orașul Luminilor, trebuie să existe cineva cu care să pot bea lumina.“

Eram o romancieră de treizeci de ani care debarca la Paris. Librarii mă invitau să dau autografe cu dedicații în librăriile lor, lucru pe care nu-l refuzam niciodată. Oamenii veneau să mă vadă, iar eu îi întâmpinam cu surâsul pe buze. „E drăguță“, ziceau ei.

În realitate, practicam o vânătoare pasivă. Pradă a curioșilor, mă uitam la toți întrebându-mă cât de bun ar fi unul sau altul ca tovarăș de pahar. O vânătoare cam la întâmplare, pentru că, la urma urmelor, după ce semn exterior ai putea detecta un astfel de companion?

Pe de altă parte, termenul „companion“ nici nu era prea potrivit, fiindcă, etimologic vorbind, se referă la cineva cu care împarți pâinea. Mie îmi trebuia un conviv sau o convivă. Unii librari aveau fericita inițiativă de a mă servi cu vin, uneori chiar cu șampanie, ceea

ce-mi permitea să sesizez în ochii oamenilor eventuala sclipire a dorinței. Îmi plăcea ca asupra paharului meu să fie ațintită o privire plină de poftă, care să nu fie totuși prea insistentă.

Exercițiul dedicațiilor se bazează pe o ambiguitate fundamentală: nimeni nu știe ce vrea celălalt. Nenumărați jurnaliști m-au întrebat: „Ce așteptați de la acest gen de întâlniri?” După părerea mea, întrebarea asta e și mai potrivită pentru partea adversă. Lăsându-i deoparte pe cei câțiva fetiști pentru care semnătura autorului chiar contează, ce caută acolo amatorii de autografe? Eu, una, sunt foarte curioasă în privința celor care vin să mă vadă. Încerc să-mi dau seama cine sunt ei și ce vor. Lucrul ăsta nu va înceta niciodată să mă fascineze.

Astăzi, o parte din mister pare să se fi limpezit. Am observat, și nu sunt singura, că tinerile cele mai frumoase din Paris stau la coadă de câte ori am o sesiune de autografe și mi-am dat seama, lucru care mă și distrează, că mulți oameni vin acolo doar pentru a intra în vorbă cu acele splendori de fete. Situația este ideală, căci eu scriu dedicațiile cu încetineala melcului, așa încât seducătorii au la dispoziție tot timpul din lume.

Povestea mea se petrece la finele lui 1997. Pe atunci, fenomenul acesta sărea mai puțin în ochi, fie numai și pentru că aveam mai puțini

cititori, fapt ce diminuează și probabilitatea ca printre ei să se numere niște creaturi de vis. Erau vremuri eroice. Librării mă serveau rareori cu șampanie. Nu aveam încă un birou la editorul care mă publica. Când mă gândesc la acea perioadă, simt aceeași angoasă și emoție ca întreaga specie umană când își rememorează preistoria.

La prima vedere, mi s-a părut atât de tânără, încât am crezut că-i un puști de vreo cincisprezece ani. Juvenilitatea ei era întărită de intensitatea exagerată a privirii: se uita la mine de parcă aș fi fost scheletul de gliptodon de la Muzeul Grădinii Botanice.

Sunt adeseori citită de adolescenți. Când e vorba de o lectură impusă de școală, interesul e unul moderat. Dar când un puștan mă citește din proprie inițiativă, e întotdeauna fascinant. Prin urmare, l-am întâmpinat pe acel băiețandru cu un entuziasm neprefăcut. Era singur, ceea ce dovedea că nu-l trimisese niciun profesor.

Mi-a întins un exemplar din *Sabotaj din iubire*. L-am deschis la pagina de gardă și am rostit formula rituală:

— Bună seara. Pe ce nume?

— Pétronille Fanto, mi-a răspuns o voce vag sexuală, dar mai mult feminină decât masculină.

Am tresărit, surprinsă nu atât de sexul acelei făpturi, cât de identitatea ei.

— Dumneavoastră sunteți?! am strigat eu.

De câte ori nu trăisem un astfel de moment la sesiunile de autografe: să văd apărând în fața mea o persoană cu care corespondam. Șocul e întotdeauna foarte puternic. Trecerea de la întâlnirea pe hârtie la întâlnirea în carne și oase e ca trecerea într-o altă dimensiune. Nici nu știu dacă-i vorba de o trecere de la două dimensiuni la trei, fiindcă poate să fie și invers. De multe ori, vederea corespondentului pe viu înseamnă mai degrabă o regresie, o întoarcere la platitudine. Și ce e îngrozitor e că-i o chestie iremediabilă: dacă aspectul fizic al celuilalt, din Dumnezeu știe ce motiv, nu se ridică la nivelul corespondenței, aceasta din urmă nu va mai avea niciodată calitatea dinainte. Nu vei putea nici să uiți înfățișarea aceluia om, nici să faci abstracție de ea. În orice caz, eu, una, nu pot. E absurd, fiindcă schimburile astea epistolare nu țin de galanterie. Dar ar fi o greșeală să crezi că fizicul contează doar în dragoste. Pentru majoritatea oamenilor, între care mă număr și eu, fizicul are însemnătatea lui în prietenie și chiar în relațiile cele mai elementare. Nu vorbesc aici nici de frumusețe, nici de urâțenie, vorbesc de acel lucru vag și important pe care-l numim fizionomie. La prima vedere, există ființe de care

ne place și nefericiți pe care nu-i putem încadra nicicum. A nega asta ar fi o nedreptate în plus.

Bineînțeles, povestea poate evolua: sunt oameni a căror înfățișare e respingătoare, dar care sunt atât de formidabili, încât poți să treci peste aspectul lor fizic, deprinzându-te să le apreciezi mintea. Viceversa e și ea valabilă: ființe cu un fizic avantajos îți vor părea din ce în ce mai lipsite de farmec dacă personalitatea lor îți displace. Una peste alta însă, nu poți să nu ții cont de datele de pornire. Iar momentul întâlnirii e cel în care iei act brusc de trupul celuilalt.

— Eu sunt, a răspuns Pétronille.

— Nu-mi imaginam că arătați așa, nu m-am putut eu abține să-i zic.

— Cum credeți că arăt?

După stupida mea declarație, era inevitabil să-mi pună o așa întrebare. Numai că, de fapt, eu nu mi-o imaginasem nicicum. Când corespunzi cu cineva, îți construiești nu o imagine, ci o intuiție confuză a înfățișării destinatarului. Pétronille Fanto îmi trimisese, în decursul ultimelor trei luni, două sau trei scrisori în care nu-mi spusese ce vârstă avea. Îmi scrisese niște lucruri atât de profunde și de tenebroase, încât mă gândisem că era vorba de o persoană în vârstă. Iar acum mă trezeam față în față cu o adolescentă care se uita la mine de parcă ar fi înghițit un ardei iute.

— Vă credeam mai în vârstă.

— Am douăzeci și doi de ani, a zis ea.

— Păreți mai tânără.

A ridicat ochii spre tavan, cu o agasare care m-a făcut aproape să izbucnesc în râs.

— Cu ce vă ocupați în viața de zi cu zi?

— Sunt studentă, a zis ea și, probabil pentru a preîntâmpina întrebarea mea următoare, a adăugat: fac un master în literatură elisabetană. Scriu un studiu despre un contemporan de-al lui Shakespeare.

— Extraordinar! Ce contemporan de-al lui Shakespeare?

— Sunt sigură că nu-l știți, a răspuns ea cu aplomb.

Am izbucnit în râs.

— Și mai găsiți timp să-mi citiți cărțile, printre cele ale lui Marlowe și ale lui John Ford?

— Trebuie să mă mai distrez și eu.

— Mă bucur să fiu divertismentul dumneavoastră, am zis eu în concluzie.

Mi-ar fi făcut plăcere să mai stau cu ea la discuții, dar mai erau și alții care așteptau la coadă. Întâlnirea pentru autograf trebuie să fie scurtă, lucru care de cele mai multe ori se dovedește salvator. Am scris câteva cuvinte pe pagina de titlu a exemplarului său din *Sabotaj din iubire*. Habar n-am ce-am însăilat acolo. În

general, ce contează pentru mine la o sesiune de dedicații nu sunt dedicațiile.

Sunt două atitudini posibile la cei cărora le dau autograf pe o carte: sunt cei care pleacă imediat cu prada și cei care se dau deoparte, uitându-se în continuare la mine până la sfârșitul sesiunii. Pétronille a rămas, fără a mă scăpa din ochi. Parcă aș fi fost un animal ciudat căruia voia să-i dedice un documentar.

Scena se petrecea în mica și minunata librărie L'Astrée de pe strada Lévis, nr. 69, în arondismentul XVII. Michèle și Alain Lemoine, ca de obicei, își primeau scriitorul și cititorii cu o gentilețe dezarmantă. Cum se lăsase deja frigul în acea seară de sfârșit de octombrie, îi serveau pe toți cu câte un pahar de vin fierț. Eu mă delectam cu al meu și am văzut că nici Pétronille nu-l disprețuia pe al ei.

Arăta într-adevăr ca un băietan de cincisprezece ani: chiar și părul său lung, strâns cu un elastic, era ca al unui adolescent.

Apoi și-a făcut apariția un fotograf profesionist, care a început să mă vâneze cu obiectivul camerei fără să mă întrebe dacă-i dădeam voie. Ca să nu mă enervez prea tare, m-am prefăcut că nu vedeam ce învârtea pe-acolo și mi-am continuat întâlnirea cu cititorii. În scurt timp, mocofanul nu s-a mai mulțumit să fie ignorat și le-a făcut semn celorlalți să se îndepărteze.

Atunci am simțit că încep să scot fum pe urechi și am intervenit:

— Domnule, eu sunt aici pentru cititorii mei, nu pentru dumneavoastră. Așa că n-aveți niciun drept să le spuneți celorlalți ce să facă.

— Eu lucrez pentru gloria dumneavoastră, a zis el lingușitor, continuând să mă fotografieze.

— Ba nu, lucrați pentru bani și sunteți total lipsit de politețe. Ați făcut destule fotografii. Acum gata, am terminat.

— Țsta-i un atentat la adresa libertății presei! a vociferat el, dovedindu-și astfel stofa de veritabil paparazzo.

Michèle și Alain Lemoine se uitau îngroziți la scena aceea declamativă care se petrecea în librăria lor și nu îndrăzneau să reacționeze. Pétronille l-a înșfăcat atunci de guler pe individ și l-a scos afară cu o fermitate ce nu admitea nicio replică.

Nu știu precis ce s-a întâmplat acolo, dar nu l-am mai văzut niciodată de-atunci pe fotograful ăla la foc automat, și nici în presă n-a fost de găsit vreo fotografie de-a lui.

Nimeni nu a comentat incidentul. Eu am continuat cu autografele, toată numai zâmbet. Apoi, librării, câțiva clienți fideli și cu mine am terminat vinul fiert discutând verzi și uscate. În cele din urmă, mi-am luat rămas-bun de la ei și am pornit-o pe jos spre stația de metrou.

La capătul străzii Lévis, din cauza întunericului, n-am văzut mica siluetă care mă aștepta.

— Pétronille! am exclamat eu, surprinsă.

— Ce, credeți că asta-i hărțuire?

— Nu. Mersi că m-ați ajutat cu fotografia. Ce i-ați făcut?

— I-am explicat cum văd eu lucrurile. N-o să vă mai deranjeze.

— Vorbiți ca-ntr-un film de Michel Audiard.

— Dacă vă mai scriu, o să-mi răspundeți?

— Bineînțeles.

Mi-a strâns mâna și s-a făcut nevăzută. Am coborât la metrou, încântată de acea întâlnire. Pétronille mi s-a părut demnă de contemporanii lui Shakespeare pe care-i studia: niște băieți răi gata oricând să sară la bătaie.

Eram în acea situație rară în care descoperirea fizicului destinatarului nu dăuna corespondenței. Recitirea scrisorilor de bătrână filosoafă tenebroasă ale lui Pétronille Fanto, știind că fuseseră scrise de o băiețoasă bățăioasă cu ochi plini de viață, le făcea formidabil de picante.

În minte îmi încolțise un gând: și dacă Pétronille se dovedea conviva ideală? Îmi venea destul de greu s-o întreb verde-n față cât de bună era ca tovarășă de pahar. Așa că i-am scris doar ca să-i mulțumesc că mă scosese dintr-o situație delicată și o invitam să bem un pahar la Gymnase. Am fixat o zi și o oră. În scrisoarea de răspuns, a acceptat.

Gymnase e o prăpădită de cafenea unde mă duc adesea, pentru simplul motiv că se află la o sută de metri de editorul meu. Locul acela lipsit de orice ștaif mi-a fost întotdeauna simpat: amintește de bistrourile pariziene de pe